

Tips voor inrichten van een GOAB-monitor

Denkkader voor gemeenten

Mei 2021 – Oberon/CED-groep

GOAB
kansen voor kinderen

Inleiding

Waarom deze handleiding?

Gemeenten, scholen en kinderopvangorganisaties investeren veel in een goede aanpak voor kinderen in de OAB-doelgroep. Na de gedwongen lock-downs als gevolg van de corona-uitbraak is de urgentie daarvoor des te duidelijker naar voren gekomen. De overheid heeft in korte tijd een Nationaal Programma Onderwijs ingericht om extra in te zetten op kennis en vaardigheden die kinderen het afgelopen jaar gemist hebben. Het ontwikkelen en uitvoeren van een doordacht OAB-beleid is dan ook van belang. In lokale beleidsstukken worden op basis van de lokale situatie beleidsvoornemens opgenomen, ambities benoemd en uitgewerkt in een aantal sporen of aanpakken. Dit lokale beleidsstuk kan een apart OAB-plan zijn, maar steeds vaker wordt dit ingebed in een breder perspectief: een Onderwijsbeleidsplan, het Breed Jeugdbeleid of Beleidsplan Sociaal Domein.

Wat vervolgens nodig is, is inzicht in de uitvoering en vooral in de opbrengsten van de beleidskeuzes. Als gekozen is voor een zomerschool, wat zijn dan de opbrengsten voor de deelnemende kinderen? En als de doelgroep VVE is verruimd met kinderen uit gezinnen in armoede, wat zijn hiervan dan de effecten? Deze en meer vragen worden beantwoord in een GOAB-monitor. Een goede GOAB-monitor is dus van belang voor een degelijke beleidsevaluatie en om verantwoording te kunnen geven over de gemaakte keuzes en ingezette middelen. Het doel van een GOAB-monitor in een gemeente is om de opbrengsten van de genomen maatregelen aangaande het OAB-beleid, zowel kwantitatief als kwalitatief, in beeld te krijgen.

Het lukt echter niet iedereen om een goede monitor op te zetten, te bedenken welke indicatoren hierbij belangrijk zijn of om de juiste bronnen te vinden voor de gekozen indicatoren. Met deze handreiking helpen wij beleidsambtenaren OAB hierbij graag. Monitoring is vaak het sluitstuk van OAB, soms zelfs een ondergeschoven kind, omdat veel aandacht uitgaat naar het op gang zetten/in gang houden van het OAB-beleid. We hopen met deze handreiking iets meer aandacht voor dit onderdeel van de beleidscyclus te krijgen, waarbij we laten zien dat er veel logische bronnen zijn om de juiste indicatoren te achterhalen.

Voor mensen die enkele kernindicatoren moeten hebben...

De GOAB-monitor geeft ten eerste inzicht in enkele belangrijke gegevens, ook wel kernindicatoren genoemd. Deze gegevens zijn vaak wenselijk voor degenen die zich bezighouden met het bredere onderwijs-/jeugdbeleid en ze bieden kerninformatie die gebruikt kan worden voor beleidsvorming en – evaluatie. Deze kerngegevens kunnen worden opgenomen in bijvoorbeeld Raadsstukken. We geven in deze handreiking bewust niet weer wat kernindicatoren zijn en wat niet, omdat dit erg lokaal verschilt. Voor de ene gemeente is dit vooral het bereik van één of enkele activiteiten, bij de ander wellicht meer de opbrengsten.

en voor mensen die rond GOAB keuzes moeten/willen maken

Daarnaast wordt vaak aanvullende, verdiepende informatie verkregen uit de GOAB-monitor. Deze informatie is bestemd voor beleidsambtenaren, onderwijs- en kinderopvangbestuurders om zicht te krijgen op de voortgang van GOAB-activiteiten en om hierover keuzes bij te stellen.

Leeswijzer

De GOAB-monitor die wij hier in deze handreiking presenteren, kent drie domeinen. Dit zijn:

- Bereik van OAB-activiteiten
- Kwaliteit van OAB-activiteiten
- Opbrengsten van OAB-activiteiten

Deze drie delen komen in hoofdstuk 2, 3 en 4 aan bod. In hoofdstuk 1 geven we eerst een kort overzicht welke OAB-activiteiten meegenomen kunnen worden in de monitor. We sluiten hoofdstuk 5 af met een samenvatting waarin alle genoemde indicatoren terugkomen en we bespreken hierin hoe dit gerapporteerd en besproken kan worden.

Compleet overzicht, inrichting is maatwerk

We presenteren in deze handreiking een volledige monitor, dat wil zeggen voor vijf type activiteiten en daarbinnen drie domeinen. Hierbij realiseren we ons dat niet in iedere gemeente alle activiteiten en domeinen gemonitord kunnen of hoeven worden. We geven dus geen blauwdruk voor alle GOAB-monitors in Nederland. Wij bieden een denkkader voor de inrichting of het updaten van een GOAB-monitor. Beleidsambtenaren kunnen hier samen met hun OAB-partners keuzes in maken welke activiteiten, domeinen en indicatoren zij in de eigen monitor willen opnemen.

Hierbij geven we wel als overweging het volgende mee. Wij beschouwen het meten van het bereik van de OAB-activiteiten als een must voor de monitor. De andere twee domeinen zijn facultatief. Hiervoor geldt één uitzondering: de opbrengsten van de Vroegschoolse Educatie. Dit is een wettelijke verplichting en dient dus altijd opgenomen te zijn in een GOAB-monitor.

1. Activiteiten OAB

In dit hoofdstuk beschrijven we kort welke vijf hoofdonderdelen van OAB-activiteiten er anno 2021 voor 0-12-jarigen zijn. Deze vijf zijn:

1. Activiteiten 0-2,5 jarigen
2. Voorschoolse Educatie (VE)
3. Doorgaande lijn
4. Vroegschoolse Educatie
5. OAB-activiteiten in het onderwijs.

In de volgende hoofdstukken beschrijven we de monitorgegevens over het **bereik, de kwaliteit en de opbrengsten** van deze hoofdonderdelen van activiteiten. Niet alle genoemde activiteiten zijn wettelijk verplicht en zullen niet in alle gemeenten aanwezig zijn. We kiezen voor een brede scope, zodat er afhankelijk van de lokale situatie, een op maat smalle of brede monitor opgezet kan worden.

We kiezen voor een indeling van activiteiten op hoofdlijnen, waardoor we niet alle gesubsidieerde OAB-activiteiten beschrijven. Activiteiten zoals ouderbetrokkenheid of scholing worden niet specifiek genoemd. Het is goed mogelijk om dit soort activiteiten in de monitor op te nemen, daarbij gebruikmakend van de drieslag *bereik-kwaliteit-opbrengsten* binnen het denkkader. Ambtenaren kunnen deze specifieke activiteiten plaatsen in één van de vijf hoofdonderdelen van activiteiten.

1.1 Activiteiten voor 0 - 2,5 jarigen

In een steeds groter aantal gemeenten vinden activiteiten plaats voor kinderen die jonger zijn dan 2,5 jaar. Het gaat bijvoorbeeld om activiteiten die gericht zijn op de toeleiding naar de VVE-groepen, zoals de Ukkiegroepen in Rotterdam¹. Hier komen ouders 1,5 uur per week naar de peuteropvang om daar samen met hun kinderen in de verschillende hoeken te spelen. Ouders raken zo bekend met de peuteropvang, zien het belang van ontwikkelingsstimulering, kunnen hun vragen kwijt en leren andere ouders kennen. Zo wordt de drempel naar de voorschoolse opvang verlaagd.

Daarnaast zijn er activiteiten die zich richten op een specifiek gebied zoals het versterken van de leesomgeving en taalontwikkeling van kinderen en ouders, bijvoorbeeld door (voor)leesactiviteiten in de bibliotheek of buurthuis, zoals Thuis in Taal, Boekenpret, Boekstart, Bereslim en het Boekfietsproject². Daarnaast zijn er gemeenten die gebruik maken van een specifiek programma voor zeer jonge kinderen, zoals het actieprogramma Kansrijke Start³, in samenwerking met onder andere de JGZ.

---

¹ Zie voor meer informatie: <https://landelijk.socialekaartnederland.nl/organisaties/peuter-co-ukkiegroep-de-toermalijn-schere-rotterdam>

² Extra informatie van de meeste programma's is o.a. terug te vinden via: <https://www.leesplan.nl/nl/kinderopvang/leesprojecten>

³ Zie: <https://www.kansrijkestartnl.nl/actieprogramma-kansrijke-start>

1.2 Doelgroep, toeleiding en aanbod Voorschoolse Educatie (VE)

Gemeenten hebben ten aanzien van jonge kinderen drie wettelijke taken als het gaat om het bestrijden van taal- en onderwijsachterstanden, namelijk:

1. Bepalen wie er in aanmerking komt voor Voorschoolse Educatie (doelgroepbepaling);
2. Zorgdragen dat de doelgroepkinderen naar een VE-plek toe kunnen (toeleiden);
3. Zorgdragen dat er een voldoende en goed gespreid VE-aanbod is in de gemeente (aanbodverplichting).

Het Rijk kent geld toe aan gemeenten op basis van hun achterstandsscores⁴. Iedere gemeente hanteert aanvullend een eigen doelgroepdefinitie. Op basis van deze definitie worden de kinderen geïndiceerd en via toeleiding geplaatst. Iedere doelgroepeuter moet gebruik kunnen maken van een VE-plaats. Hoe breder de definitie, des te meer plaatsen er beschikbaar zouden moeten zijn. De gemeente moet ervoor zorgen dat doelgroepeuters een VE-aanbod krijgen van minimaal 960 uur tussen de 2,5 en 4-jaar. In de VE moet een programma gebruikt worden waarin de ontwikkeling van kinderen op het gebied van taal, rekenen, motoriek en de sociaal-emotionele ontwikkeling gestructureerd en samenhangend wordt gestimuleerd. Als er niet met een V(V)E-programma wordt gewerkt, moet worden aangetoond dat er systematisch en samenhangend wordt gewerkt aan de hierboven genoemde vier ontwikkelingsgebieden.

1.3 Doorgaande lijn VVE

Het Rijk heeft de gemeenten de wettelijke taak gegeven (WPO-artikel 167 lid 1, sublid 3) om goede afspraken te maken over de doorgaande lijn, zodat kinderen een goede start maken in groep 3. Met de doorgaande lijn VVE wordt bedoeld, dat er een goede afstemming is tussen het VE-aanbod in de kinderopvang en de Vroegschoolse Educatie, in de groepen 1 en 2 in de basisschool. Het gaat dus om de 'en' in het begrip Voorschoolse en Vroegschoolse Educatie. Hoe creëer je een ononderbroken ontwikkelingslijn tussen het voorschoolse en het vroegschoolse deel van VVE? Naast het overdragen van de gegevens door middel van een zogenaamde warme overdracht, gaat het over een doorgaande lijn in het beleid, samenwerking en afstemming in de uitvoering, kortom: een inhoudelijke doorgaande lijn.

1.4 Vroegschoolse Educatie

Gemeenten en onderwijs hebben er baat bij dat er voor kinderen met een taal- en onderwijsachterstand een vervolg is op het VE-aanbod bij de peuters. Dit kan in de vorm van een VVE-programma, maar het is in ieder geval een beredeneerd aanbod, volgens het waarderingskader Primair Onderwijs (PO). Gemeenten kunnen financieel aan de Vroegschoolse

---

⁴ Het CBS spreekt van een onderwijsachterstand als leerlingen door ongunstige omgevingskenmerken slechter presteren op school dan ze bij een gunstigere situatie zouden kunnen. Het CBS berekent ieder jaar per leerling een onderwijsscore die de onderwijsachterstand weergeeft gegeven diverse omgevingskenmerken. Deze omgevingskenmerken betreffen het opleidingsniveau van zowel de moeder als de vader, het land van herkomst van de ouders, of ouders in de schuldsanering zitten, de verblijfsduur van de moeder in Nederland, en het gemiddelde opleidingsniveau van moeders van leerlingen op school.

Educatie bijdragen, maar dit is niet verplicht. Wel hebben gemeenten vanuit de wet een coördineerde rol voor het gehele VVE-beleid. Het goed zicht hebben op de Vroegschoolse Educatie is voor gemeenten dus van belang.

1.5 OAB-activiteiten in het onderwijs

Om vanaf groep 3 ook onderwijsachterstanden te bestrijden, kunnen gemeentes met het onderwijs ervoor kiezen om taalstimulerende activiteiten in of naast het onderwijs te organiseren. Welke activiteiten dit zijn en hoe zij worden ingezet staat uitgebreid beschreven in: https://goab.eu/pathtoimg.php?image=Actueel/handreiking_schakelklassen_otv.pdf

Het gaat hierbij om Schakelklassen, Kopklassen, Verlengde schooldag, Intensieve leertijdverlenging, Zomer-/vakantiescholen en Weekendscholen.

Deze activiteiten worden naar verwachting geïntensiveerd naar aanleiding van het Nationaal Programma Onderwijs. Het in mei 2021 geïntroduceerde keuzemenu⁵ met effectieve interventies voor het primair onderwijs geeft de volgende activiteiten weer:

- Voor- en vroegschoolse interventies
- Uitbreiding onderwijstijd
  - Verlengen schooljaar
  - Verlengen schooldag
  - Extra onderwijs, voor of na schooltijd
- Zomer- of lentescholen

---

⁵ Zie www.nponderwijs.nl/po-en-vo/menukaart/interventies-kiezen

2. Bereik van OAB-activiteiten

In het vorige hoofdstuk zijn vijf hoofdonderdelen van het GOAB geïntroduceerd. In dit hoofdstuk bespreken wij het eerste onderdeel van een GOAB-monitor: het bereik. Het gaat hierbij voornamelijk om zicht te krijgen op hoeveel kinderen er deelnemen aan GOAB-activiteiten. We laten zien hoe bereik te meten is op ieder van de vijf genoemde onderdelen:

- 0-2,5 jaar
- Voorschoolse Educatie
- Doorgaande lijn
- Vroegschoolse Educatie
- OAB in het onderwijs

We zoomen in op welke indicatoren er gemonitord kan worden (wat) en vervolgens bekijken wij hoe dit gedaan kan worden (hoe). Als de cijfers van het bereik van de verschillende OAB-activiteiten bekend zijn, kan de beleidsambtenaar of een interne/externe onderzoeker deze opnemen in het gemeentelijk rapport. In hoofdstuk 5 gaan we hier verder op in.

2.1 Bereik 0-2,5 jarigen

Wat

De belangrijkste indicator voor de monitor is:

- Hoeveel ouders en kinderen maken gebruik van de ingezette activiteiten.

Of er ook andere indicatoren in de monitor worden opgenomen, is afhankelijk van de doelen die u met de activiteiten nastreeft. Afhankelijk van die doelen kunt u één of meer van onderstaande indicatoren in de monitor opnemen:

- Het aantal aanbieders
- Het aantal activiteiten
- De aard van de activiteiten
- Het aantal hulpvragen dat aan de JGZ is gesteld (indien de activiteiten gericht zijn op het ondersteunen van jonge ouders)

Hoe

Deze gegevens kunnen het beste via de subsidieverantwoordingen van de aanbieders verkregen worden. Het is dan verstandig vooraf kenbaar te maken welke gegevens in de subsidieverantwoording minimaal opgenomen moeten worden, zodat de betreffende organisaties de benodigde gegevens gedurende het jaar al bij kunnen houden.

2.2 Bereik Voorschoolse Educatie (VE)

Het bereik van VE valt in drie delen uiteen:

- Het bereik van de toeleiding
- De aanbodomvang VE
- Het bereik van VE

2.2.1 Bereik toeleiding

Het consultatiebureau heeft een belangrijke rol in de toeleiding. Zodra een kind een VVE-indicatie ontvangt, zal de consultatiebureau medewerker de ouder(s) toelichting geven waarom het belangrijk is dat hun kind naar een VE-locatie gaat. Dit wordt veelal aangevuld met folders over het VE-aanbod die verspreid worden via het consultatiebureau en andere plekken waar jonge ouders vaak komen. Deze informatie wordt ook op de websites van de gemeente en/of het consultatiebureau aangeboden. Aanvullend kunnen er organisaties ingezet worden om specifieke doelgroepen te bereiken.

Wat

De twee belangrijkste kernindicatoren zijn:

- Het aantal ouders en kinderen dat met de toeleidingsactiviteiten is bereikt
- Het aantal kinderen dat vanuit de toeleidingsactiviteiten is ingestroomd naar de VE-peuteropvang

Daarnaast kunnen de volgende indicatoren in beeld gebracht worden om meer zicht te krijgen op wat er aan activiteiten gedaan is. Dit zijn:

- Het aantal organisaties dat toeleidt
- Het aantal toeleidingsactiviteiten
- De aard van de toeleidingsactiviteiten

Het is zinvol deze te laten aanvullen met kwalitatieve achtergrondinformatie. Laat bijvoorbeeld de toeleiders duiding geven door voorbeelden te noemen hoe de moeilijk te bereiken doelgroepen via wijkvereniging/sleutelfiguren alsnog worden geïnformeerd over VE-aanbod. Of laat hen toelichten waarom informatiefolders op de gekozen plekken zijn verspreid.

Hoe

Dit zijn kwantitatieve en eventueel kwalitatieve gegevens, die in subsidieverantwoordingen en/of JGZ-jaarrapportages opgenomen dienen te worden. Het is vaak niet mogelijk om exact zicht te krijgen op de aantallen. Als er bijvoorbeeld 1.000 folders gedrukt zijn, is het lastig te achterhalen hoeveel folders er in een bepaald jaar door ouders zijn gepakt en doorgelezen. Ook wordt vaak niet geregistreerd of de consultatiebureau medewerker een toeleidingsgesprek heeft gevoerd met een ouder. Er mag verwacht worden dat men dit doet, maar registratie hiervan ontbreekt veelal. We pleiten ervoor dat de indicatoren dus indicatief in beeld gebracht worden.

2.2.2. Omvang aanbod VE

Wat

De indicatoren zijn:

- De omvang van het VE-aanbod
- De spreiding van het VE-aanbod naar wijk/kern

Hoe

De *omvang* van het VE-aanbod kan verkregen worden door in het LRK het aantal kindplaatsen dat voorschoolse aanbieders (*voorschools ja*) opgeven bij elkaar op te tellen en te delen door 2. Dit laatste is nodig omdat een VE-peuters vaak twee keer zoveel dagdelen de VE moeten bezoeken om aan de urennorm van 960 te komen. Een kindplaats bij de peuteropvang is veelal twee dagdelen.

LRK-gegevens Apollolaan

Soort kinderopvang: Kinderdagverblijf

Aantal kindplaatsen: 48

Voorschoolse educatie: Ja

Naar verwachting zijn hier dus maximaal 24 VE-peuters te plaatsen die 4 dagdelen komen. In dat theoretische geval betreft het dan volledig ongemengde VE-groepen.

De ervaring leert dat dit geen zuiver beeld geeft van de actuele omvang van het aanbod. Het aantal plaatsen wordt zelden geactualiseerd bij krimp of uitbreiding. Deze manier geeft dus een grove indicatie.

De omvang van het aanbod kan beter aan VE-aanbieders uitgevraagd worden. Zij hebben zelf het beste zicht op hoeveel VE-peuters zij maximaal zouden kunnen plaatsen. Het is zaak hierbij weer rekening te houden met het aantal dagdelen dat een VE-peuter zou moeten gebruiken volgens de urennorm van 960 uur. Een kindplaats bij de peuteropvang is veelal twee dagdelen. Een organisatie die vier dagdelen open is, meldt mogelijk dus dat er $2 \cdot 16 = 32$ kindplaatsen zijn. Ze kunnen binnen deze vier dagdelen maximaal 16 VE-peuters plaatsen die ieder dagdeel komen. Het maximaal aanbod VE is dus hier 16 en niet 32 plaatsen. De organisaties zouden dit soort gegevens op ieder moment ter beschikking moeten kunnen stellen. Het ligt het meest voor de hand om dit bij de jaarlijkse subsidieaanvraag aan de gemeente door te geven.

Om zicht te krijgen op de *spreiding* van het VE-aanbod kan voor een eerste schatting gekeken worden naar de LRK-kindplaatsen, waarbij ook de naam van de straat en plaatsnaam genoemd worden. Het is beter als VE-aanbieders bij hun subsidieaanvraag niet alleen het totaal aantal VE-plaatsen doorgeven, maar dat ze dit per VE-locatie doen. Hiermee krijgt de gemeente zicht op in welke wijk/kern het aanbod VE is. Om te weten of het aanbod gerealiseerd wordt waar dit het meest logisch is, kan gekeken worden naar het aantal indicaties VE naar wijk/kern die door de JGZ wordt afgegeven of door de CBS-cijfers voor peuters in het dashboard onderwijsachterstanden. De CBS-cijfers zijn te vinden via: <https://dashboards.cbs.nl/v1/onderwijsachterstanden> (data van 2019). Beide bronnen geven een beeld waar VE-peuters geografisch verwacht worden en kunnen goed vergeleken worden met het aanbod van VE-aanbieders per wijk/kern.

2.2.3 Bereik VE-aanbod

Wat

De indicator is:

- Hoeveel % van geïndiceerde peuters neemt deel aan VE?

Dit is vast te stellen door het vergelijken van het aantal geplaatste VVE-peuters in de VE-leeftijd met de omvang van de doelgroep in de VE-leeftijd. Om zicht te krijgen op dit bereik VE moeten twee vragen beantwoord worden.

1. Hoeveel kinderen tussen 2,5 -4 jaar vallen onder onze doelgroepdefinitie VVE? De indicator die in beeld gebracht moet worden is de totale omvang van deze doelgroep.
2. Hoeveel van de geïndiceerde kinderen maken daadwerkelijk gebruik van een VE-aanbod? De indicator is het aantal geplaatste doelgroeppeuters.

Hoe

Voor het antwoord op vraag 1 (omvang doelgroep) kan voor een eerste inschatting naar het eerdergenoemde dashboard onderwijskansen van het CBS gekeken worden. Dit geeft een beeld van het geraamde aantal 2,5-4-jarigen met een risico op onderwijsachterstanden in iedere gemeente. Hierbij wordt echter uitgegaan van de landelijke criteria zoals vastgesteld door het CBS en niet van de gemeentelijke doelgroepdefinitie. Met de gegevens van de GGD/het CJG die de kinderen indiceert voor VVE krijgt u een nauwkeuriger beeld van het aantal doelgroeppeuters. Let er dan wel op dat de jaarcijfers van de GGD met een factor 1,5 (bij een startleeftijd van 2,5 jaar) of 2 (bij een startleeftijd van 2 jaar) moeten worden vermenigvuldigd om een inschatting van de doelgroepomvang VE te krijgen. Als de GGD bijvoorbeeld meldt dat er in 2020 30 kinderen voor VVE zijn geïndiceerd en de startleeftijd in de gemeente is 2,5 jaar, dan is de doelgroepomvang VE in de betreffende gemeente ongeveer: $30 \text{ per jaar} * 1,5 \text{ jaar VE} = 45$ kinderen die geplaatst zouden kunnen worden voor VE.

Voor het antwoord op vraag 2 (deelname aanbod) zijn de plaatsingscijfers van VE-aanbieders nodig. In gemeenten die tot maximaal zo'n 50 VVE-kinderen hebben, lukt het vaak om in bijvoorbeeld een Excel overzicht met initialen bij te houden welk VVE-kind waar geplaatst is. In gemeenten met meer VVE-kinderen is dit op deze manier niet mogelijk en moet er op een andere manier inzicht gekregen worden in het aantal VVE-geïndiceerde kinderen dat ook deelneemt aan een VE- aanbod. Deze gemeenten kunnen bijvoorbeeld gebruik maken van digitale tools.

Besluit u om zelf het bereik te gaan monitoren? Houdt u dan rekening met het volgende:

- Zijn er VE-kinderen die buiten de gemeente wonen?
- Zijn er kinderen die op de wachtlijst staan?
- Spreek een gemeentebreed peilmoment af, zodat de gegevens die u van de verschillende VE-aanbieders krijgt vergelijkbaar zijn.

Digitale tools voor zicht op bereik

Anno 2021 zijn ervoor zover wij weten drie commerciële digitale tools die ingezet kunnen worden om in middelgrote en grote gemeenten het bereik VE in kaart te laten brengen. De keuze is uiteraard vrij om dit ook zelf te doen, iedere gemeente maakt hierin een eigen afweging.

De beschikbare digitale tools zijn:

- De peutermonitor van Innovatienul13, welke het meest gebruikt wordt. Deze Peutermonitor Innovatienul13 geeft via koppeling van gegevens van enerzijds GGD 's en anderzijds aanbieders digitaal inzicht in bereik. Zie <https://innovatienul13.nl/peutermonitor/>
- De digitale monitor van Dimensional Insight die nu nog met name in regio Haarlem wordt gebruikt. Zie <https://www.dimins.com/nl/oplossingen/per-branche/vve-toeleidingsmonitor/>
- De tool Nipia (zie www.nipia.nl). Deze wordt in de regio Limburg benut.

2.3 Bereik Doorgaande lijn

Wat

De indicator voor dit onderdeel is:

- Naar welke scholen stromen VVE-peuters door per jaar

Dit geeft zicht op wat de verwachte inzet kan zijn op bepaalde scholen, dus voor hoeveel kinderen er een overdracht plaats zou kunnen vinden en waar mogelijk een vervolg op de voorschoolse educatie verwacht kan worden. Het biedt ook zicht op welke logische VVE-koppels voor- en vroegschoolse er gevormd kunnen worden.

Hoe

Deze gegevens kunnen opgevraagd worden bij de VE-aanbieders of bij de scholen. Gegeven de subsidierelatie die de gemeente heeft met de VE-aanbieders, ligt uitvragen bij hen het meest voor de hand. Een VE-aanbieder kan bij een inhoudelijk jaarverslag over een subsidiejaar de uitstroom van de VE-kinderen per school in een tabel opnemen. Het is goed om bij de subsidieverstrekking duidelijk aan te geven dat deze tabel in het jaarverslag verwacht wordt.

2.4 Bereik Vroegschoolse Educatie

Wat

Er zijn weinig GOAB-monitors die het bereik van Vroegschoolse Educatie in kaart brengen. Ten eerste omdat de meeste kleuters, dus ook de VVE-geïndiceerden, naar school gaan vanaf hun 4^e jaar en alle kinderen vanaf 5 jaar, vanwege de leerplicht. Het bereik is dus altijd 100%. Ten tweede biedt het onderwijs in groepen 1 en 2 meestal een gedifferentieerd aanbod, dat wil zeggen, kinderen die iets extra nodig hebben, krijgen hiervoor een aanbod.

Toch is het belangrijk om zicht te hebben op het werkelijke bereik van Vroegschoolse Educatie. Weten de scholen welke kleuters als dreumes een VVE-indicatie hebben ontvangen en hoeveel van hen een voorschools aanbod hebben gevolgd? Is dat doorgegeven bij de overdracht? Hoeveel VVE-geïndiceerde kinderen krijgen in het kleuteronderwijs aanbod via een integraal VVE-programma dan wel extra (taal)ondersteuning?

Wat

De belangrijkste indicator voor Bereik Vroegschoolse Educatie is:

- Hoeveel VVE-geïndiceerde kinderen krijgen aanbod via een erkend VVE-programma of een doelgerichte VVE-aanpak in groep 1 en 2

Een tweede stap is om na te gaan of deze kinderen ook een voorschools aanbod hebben gehad, zodat een compleet beeld verkregen wordt van wie een totaal VVE-aanbod heeft gekregen.

- Hoeveel VVE-geïndiceerde kinderen hebben een compleet VVE-aanbod gehad

Hoe

Het monitoren van het bereik Vroegschoolse Educatie zelf kan op twee manieren:

- Globaal: de gemeente brengt jaarlijks in overleg met scholen/schoolbesturen in kaart welke scholen werken met een erkend VVE-programma. Dit overzicht kan qua geografische ligging vergeleken worden met de CBS cijfers uit het dashboard onderwijskansen over risicokinderen in het basisonderwijs. Het gesprek gaat dan in algemene zin of men vindt dat er voldoende vroegschoolse aanbod en ten tweede of er voldoende vroegschoolse aanbod is in het door het CBS aangegeven gebied.
- Nauwkeurig: vraag het onderwijs jaarlijks hoeveel VVE-geïndiceerde kinderen zij vorig schooljaar hebben binnengekregen (via overdracht kinderopvang of GGD) en of deze kinderen wel of geen VE-aanbod hebben gehad. Het betekent dat scholen een administratie moeten hebben van welk kind een doelgroepkind is en welk kind niet. Een aantal gemeenten ondervangt dit door middel van de afspraak dat in het overdrachtsdocument (met goedkeuring van ouders) wordt aangegeven of het kind als 2- of 3-jarige VVE-geïndiceerd was, recht had op VVE en of er ook daadwerkelijk VVE gevolgd is.

Gesprek met scholen/schoolbesturen over bereik Vroegschoolse Educatie

Gezien de keuzevrijheid van ouders voor onderwijs, is sturen op een zo hoog mogelijk bereik van Vroegschoolse Educatie lastig. Echter, de gemeente en de scholen kunnen het gesprek met elkaar aangaan als blijkt dat minder dan de helft van de VVE-geïndiceerde kinderen een VVE-aanbod krijgt in groep 1 en 2. Zitten veel van deze kinderen op dezelfde school? Is het mogelijk op deze school een VVE-aanbod te laten geven? Scholen ontvangen geld voor het OAB in het onderwijs in hun lumpsum. Dit kan eventueel aangevuld worden met OAB-subsidie van de gemeente. Hoe sterk is de doorgaande lijn in VVE als meer dan de helft van de VVE-geïndiceerde kinderen geen Vroegschoolse Educatie volgt?

2.5 Bereik OAB-activiteiten in het onderwijs

Wat

Het gaat hier om het bereik van Schakelklassen, Kopklassen, Verlengde schooldag, Intensieve leertijdverlenging, Zomer-/vakantiescholen en Weekendscholen.

De indicator is:

- Het aantal deelnemers per activiteit

Hoe

Deze gegevens worden via de subsidieverantwoordingen verkregen. Daarin dient te staan hoeveel kinderen van de beoogde doelgroep voor de activiteit daadwerkelijk binnen een bepaalde periode aan de activiteit heeft deelgenomen. Daarom moeten vooraf afspraken gemaakt worden over het minimumaantal en maximum aantal kinderen en/of groepen en deelnemende scholen.

3. Kwaliteit

In het vorige hoofdstuk is het bereik aan bod gekomen. Er is zicht verkregen op hoeveel kinderen er deelnemen. Om goede randvoorwaarden te creëren om de onderwijsachterstanden weg te werken voor deze deelnemers, is het van belang dat de ingezette activiteiten van hoge kwaliteit zijn. Deze kwaliteit kan (of eigenlijk moet) dus ook gemonitord worden. We laten zien welke indicatoren er zijn en hoe deze verkregen kunnen worden. In dit hoofdstuk gaan we in op de indicatoren over kwaliteit en het verzamelen hiervan bij de vijf hoofdonderdelen van de GOAB-activiteiten uit hoofdstuk 1.

3.1 Kwaliteit 0-2,5 jarigen

Wat

De indicator is:

- Hoeveel (taal)interactie is er tussen ouder/professional en kind⁶

De aard van de activiteiten en de doelen zijn voor deze activiteiten zeer divers en het kan zijn dat een andere indicator zich beter leent dan bovenstaande indicator. Het betreft hier jonge kinderen, dus het meten van verbale en non-verbale interactie bij deze indicator is bij voorbaat al lastig, gegeven de korte aandachtspanne. De eerste vraag waarop hierbij antwoord gegeven zou moeten worden is: worden de gestelde doelen volgens plan gehaald en welke verbeterpunten zijn er? Vervolgens kan gevraagd worden naar hoe de aanbieder zelf meent hoe de activiteit inhoudelijk verlopen is en of men zicht heeft op de interacties tussen ouder/professional en kind.

Hoe

Als gemeenten zicht willen krijgen op de kwaliteit, kan een inhoudelijk verslag gevraagd worden bij de subsidieverantwoording.

3.2 Kwaliteit Voorschoolse Educatie

De kwaliteit van VE valt in twee delen uiteen:

- De kwaliteit van de toeleiding
- De kwaliteit van het aanbod VE

3.2.1 Kwaliteit van de toeleiding

Wat

De kwaliteit van de toeleiding wordt bepaald door de wijze waarop er toegeleid wordt. Het betreft vooral wát er precies gezegd wordt tijdens een consult of toeleidingsgesprek en de wijze waarop dat wordt gezegd. Het gaat ook over wat er in de folders staat en waar die folders staan. En het

---

⁶ Meer informatie over interactie in relatie tot kwaliteit te vinden op p5 van:
https://goab.eu/pathtoimg.php?image=Handreikingen/verhogen_van_educatieve_kwaliteit_op_de_goab_agenda.pdf

gaat er om of op de website in de gemeente makkelijk informatie te vinden is over het VE-aanbod en de VE-aanbieders.

Indicatoren zijn:

- De inhoud van het gesprek consultatiebureau medewerker of andere toeleiders over de toeleiding
- De toegankelijkheid van de informatie (op schrift en digitaal)
- De inhoud van de toeleidingsfolders en de digitale informatie

Hoe

De informatie van de toeleiding door het consultatiebureau dient van de JGZ te komen. Zij kunnen dit opnemen in hun jaarverslag. De informatieverstrekking wordt vaak onder directe regie van de gemeente uitgevoerd en de gegevens over toegankelijkheid en inhoud kunnen uit eigen bronnen worden verzameld. De kwaliteitsbeoordeling hiervan dient door de beleidsambtenaar OAB gedaan te worden op basis van de aangeleverde gegevens.

3.2.2 Kwaliteit VE

We maken voor de kwaliteit van VE-onderscheid in de basiskwaliteit (wettelijke eisen) en de educatieve kwaliteit.

Basiskwaliteit

Wat

De Voorschoolse Educatie dient aan tal van wettelijke eisen te voldoen, zoals de pm'er-kind ratio, het taalniveau van de pm'er, het opstellen van een opleidingsplan. Deze eisen zijn terug te vinden in het Besluit basisvoorwaarden Kwaliteit Voorschoolse Educatie, zie <https://wetten.overheid.nl/BWBR0027961>

De belangrijkste eisen zijn:

- Het aanbod van 960 uur tussen de leeftijd van 2,5 en 4 jaar en er wordt gewerkt met een gestructureerd VE-aanbod
- De pm'er-kind ratio is 1 op 8, maximaal zijn er 16 kinderen in de groep
- De pm'ers hebben een opleiding of scholing gevolgd voor Voorschoolse Educatie en zij voldoen aan het taalniveau 3F voor mondelinge taalvaardigheid en lezen
- De aanbieder stelt jaarlijks een opleidingsplan op
- De aanbieder stelt een pedagogisch beleidsplan over VE op

Hoe

Het zicht krijgen of een VE-aanbieder aan alle wettelijke eisen voldoet, kan op drie manieren.

1. Stel als subsidievoorwaarde dat men aan alle wettelijke eisen voldoet en laat de aanbieders hiervan verslag doen in hun subsidieverantwoording.
2. Bestudeer alle recente GGD-rapportages op het aspect Voorschoolse Educatie (15 indicatoren, eenvoudig per gemeente terug te vinden via www.landelijkregisterkinderopvang.nl).

3. Laat VE-aanbieders ieder jaar een enquête invullen, zodat zij ook de gelegenheid hebben om een toelichting te geven. De vragenlijst bestaat uit de volgende onderwerpen, die zo veel mogelijk feitelijk zijn (en zo min mogelijk subjectief). Te denken valt aan:
- De personele bezetting/kind-pm'ers ratio
  - De personeelstekorten en de mate van personele wisselingen
  - Is er een pedagogisch beleidsmedewerker VE aangesteld en zo ja voor welke taakinfilling is gekozen
  - Is er een beleidsplan opgesteld en zo ja uit welke onderdelen bestaat het plan
  - Is er een ouderbeleid en wat zijn de effectiviteitskenmerken
  - Hoe verloopt de professionalisering van het personeel

Educatieve kwaliteit

Wat

In onderzoek naar kwaliteit van Voorschoolse Educatie wordt onderscheid gemaakt tussen drie hoofdaspecten:

- **pedagogische kwaliteit:** het gaat dan onder meer om de sensitiviteit van medewerkers, aandacht voor het kindperspectief, en het begeleiden van gedrag;
- **groepsorganisatie:** ofwel het organiseren van de educatie met de betreffende groep kinderen in een goede sfeer;
- **educatieve kwaliteit:** ofwel de mate waarin de (taal-) ontwikkeling van kinderen wordt gestimuleerd door onder meer het faciliteren van leren, en feedback.

Dit laatste aspect, de educatieve kwaliteit, wordt beschouwd als de belangrijkste factor voor effectiviteit van VE. Het is van cruciaal belang dat de educatieve kwaliteit van het voorschoolse aanbod van hoge kwaliteit is.

De indicator voor de educatieve kwaliteit is:

- Mate waarin de (taal-)ontwikkeling van kinderen wordt gestimuleerd

Hoe

Allereerst kan gebruik gemaakt worden van de VVE-kwaliteitsgegevens die organisaties zelf verzamelen. De meeste kinderopvangorganisaties hebben een eigen kwaliteitssysteem waarmee zij hun VVE-kwaliteit in kaart brengen. De uitkomsten daarvan kunnen verwerkt worden in de subsidieverantwoording, maar de organisaties kunnen dit ook zelf presenteren in bijvoorbeeld een VVE-werkgroep.

Om een check te doen op de educatieve kwaliteit van VVE kunnen gemeenten daarnaast de recente rapporten Inspectie voor het Onderwijs bestuderen op veld OP3 'pedagogisch-educatief handelen'⁷.

<https://www.onderwijsinspectie.nl/onderwijssectoren/voor-en-vroegschoolse-educatie/kwaliteit-vve-per-gemeente>

Dit betreft nooit een volledig beeld, vaak zijn er slechts enkele locaties recent bezocht. Het is ook mogelijk om gebruik te maken van een zelfevaluatie-instrument, via een online enquête, die door

⁷ OP3 verwijst naar het Waarderingskader voorschoolse educatie en primair onderwijs van de Onderwijsinspectie.

alle VE-locaties wordt ingevuld. Hiermee is de systematiek van kwaliteitsmeting voor alle VE-locaties binnen een gemeente hetzelfde, wat onderlinge vergelijking vergemakkelijkt. Op basis van de uitkomsten kan er een sterkte-zwakteanalyse worden gemaakt. Deze zelfevaluatie kan worden aangevuld door het laten uitvoeren van observaties door experts om verdiepende informatie boven tafel te krijgen.

Tot slot is het mogelijk om zicht op de educatieve kwaliteit in kaart te brengen door extern uitgevoerde observatiebezoeken bij organisaties. Bij landelijk en internationaal onderzoek wordt hiervoor de CLASS gebruikt⁸. Deze kan ook op lokaal niveau ingezet worden.

3.3 Kwaliteit Doorgaande lijn

Wat

In de GOAB-monitor kunnen de volgende indicatoren worden opgenomen over de kwaliteit van de doorgaande lijn:

1. Hoeveel VVE-kinderen zijn volgens afspraak overgedragen? Het betreft veelal de afspraak dat dit 'warm' gebeurt, dus via telefonische/digitale of face-to-face toelichting. Hierbij kunnen ook andere afspraken gemonitord worden:
  - Is er gebruik gemaakt van het overdrachtsdocument
  - Zijn ouders uitgenodigd, waren ze aanwezig
  - Is de VVE-indicatie doorgegeven
2. Hoe geven de VE-aanbieders en de basisscholen invulling aan de doorgaande lijn VVE:
  - Wat betreft het beleid, bijvoorbeeld het ouderbetrokkenheidsbeleid?
  - Wat betreft samenwerking: werken zij bijvoorbeeld als VVE-koppel? Is er een VVE-coördinator, kan er gebruik gemaakt worden van de IB-er van de basisschool?
  - Is er sprake van afstemming tussen de VE-aanbieders en de scholen?
  - Is er een inhoudelijk doorgaande lijn, zoals eenzelfde of een aansluitend VE-programma, een doorgaande lijn wat betreft de ontwikkelingsdoelen? Of wordt dezelfde observatiemethode ingezet?

Een checklist Doorgaande lijn is te vinden op:

https://goab.eu/pathtoimg.php?image=Doorgaande_lijn/leeg_schema_doorgaande_lijn.docx.pdf

Hoe

Bij de doorgaande lijn zijn VE-aanbieders en basisscholen betrokken. De input voor de GOAB-monitor dient dus van hen te komen. De VE-aanbieders kunnen in hun subsidie-verantwoording de gegevens hiervoor aanleveren.

3.4 Kwaliteit Vroegschoolse Educatie

Wat

Het basisonderwijs richt zelf het eigen onderwijs in, de Inspectie van het Onderwijs beoordeelt de kwaliteit hiervan. Het beoordelingskader Vroegschoolse Educatie is onderdeel van het reguliere

---

⁸ Zie o.a.: <https://www.uu.nl/professionals/programmas/observeren-van-interactie-met-class>

kader PO. Het is daarom niet makkelijk dit onderdeel mee te nemen in een GOAB-monitor. Er is beperkte informatie te verkrijgen via recente onderwijsinspectierapporten VVE als er basisscholen in de betreffende gemeente onderzocht zijn. Ook hier kan dan gekeken worden naar onderdeel OP3 in het Inspectierapport. De rapporten zijn terug te vinden via:

<https://www.onderwijsinspectie.nl/onderwijssectoren/voor-en-vroegschoolse-educatie/kwaliteit-vve-per-gemeente>

Indien de gemeente bepaalde onderdelen van de Vroegschoolse Educatie financieel mogelijk heeft gemaakt, zoals de dubbele bezetting of de implementatie van een VVE-programma of een observatiesysteem en hierover afspraken zijn gemaakt, ligt het voor de hand om deze kwaliteitsaspecten op te nemen in de GOAB-monitor.

Het gaat dan met name om de volgende indicatoren:

- De dubbele bezetting
- Het werken met een door de Databank effectieve jeugdinterventies erkend VVE-programma of een observatiesysteem

Hoe

Via de jaarlijkse verantwoording geven scholen zicht in hoeverre de vooraf overeengekomen kwaliteitsaspecten worden nagekomen. In Inspectierapporten kan (in beperkte mate) via OP3 zicht verkregen worden op de kwaliteit van vroegschoolse educatie.

3.5 Kwaliteit OAB-activiteiten in het onderwijs

Wat

Net als bij de inrichting van de Vroegschoolse Educatie, geldt voor de kwaliteitsmeting van OAB-activiteiten in het onderwijs, dat gemeenten zich ervan bewust moeten zijn dat dit mogelijk gevoelig ligt. Echter, hierbij geldt in de meeste gevallen dat de gemeente (co)financiert en dus wel degelijk een terugkoppeling mag verwachten van de kwaliteit die geboden is, naast de in het vorige hoofdstuk genoemde bereik. Ook beoordeelt de Inspectie van het Onderwijs de kwaliteit⁹.

In de GOAB-monitor kunnen dan aspecten worden opgenomen als:

- Hebben de kinderen het hele jaar de activiteit gevolgd
- Is het aanbod gedaan door de onderwijsspecialisten die voorafgaand bedacht zijn
- Is de selectie van kinderen uitgevoerd volgens plan

Hoe

De kwaliteitsmeting wordt verwerkt in de subsidieverantwoording van de scholen. En in de inspectierapporten kan in beperkte mate zicht gekregen worden op de kwaliteit van de OAB-activiteiten.

---

⁹ Zie ook: <https://www.lowan.nl/wp-content/uploads/2020/10/Onderzoekskader2017poversie2020.pdf> en dan zoeken naar term 'nieuwkomers'.

4. Opbrengsten

Als er zicht is op het aantal deelnemers dat bereikt wordt en wat de kwaliteit is, is in randvoorwaardelijke sfeer duidelijk welke resultaten de activiteiten hebben (output). Echter, het is zeer wenselijk ook een beeld te krijgen wat de effecten op de doelgroepkinderen zijn (outcome). Zijn de onderwijsachterstanden verminderd en zo ja, is het aannemelijk dat de OAB-activiteiten hierbij een rol hebben gespeeld? In dit hoofdstuk gaan we hierop in.

4.1 Opbrengsten 0-2,5-jarigen

Wat

Kinderen tot 2,5 jaar zijn te jong om opbrengsten op kindniveau in kaart te brengen. Dit onderdeel zit niet in de GOAB-monitor. Wel zijn bij dit onderdeel ouders betrokken en kan hier naar gekeken worden. De indicator is dan:

- Ouders voelen zich gestimuleerd om thuis ontwikkelingsgerichte activiteiten met hun jonge kind te doen

Hoe

Dit kan via verslaglegging in de subsidieverantwoording. Hierbij plaatsen wij de opmerking dat het hier meer zou moeten gaan om beelden of indicaties en niet om 'harde' cijfers.

4.2 Opbrengsten Voorschoolse Educatie

Wat

De opbrengsten van Voorschoolse Educatie op kindniveau kan op twee manieren gemeten worden:

1. Het verwachte uitstroomniveau van de VVE-kinderen wordt gemeten. De gemeente en de voorschoolse partners kunnen met elkaar afspreken welk uitstroomniveau wenselijk is als kinderen 960 uur Voorschoolse Educatie hebben gevolgd. Binnen het eigen kindvolgsysteem kan de VE-aanbieder vervolgens in kaart brengen hoeveel VVE-kinderen dit uitstroomniveau halen en hoeveel niet. Voorbeeldindicator: bij de laatste observatie in KIJK! heeft elk VVE-kind bij onderdeel taal een score van -2 maanden of minder.
2. De verwachte groei in taalontwikkeling tussen instroom en uitstroom wordt gemeten. Gemeente en voorschoolse partners kunnen met elkaar afspreken welke groei wenselijk is als kinderen 960 uur Voorschoolse Educatie hebben gevolgd. Veelal wordt hier gekozen voor een kleinere extra groei dan de gemiddelde groei van alle kinderen. Binnen het eigen kindvolgsysteem kan de VE-aanbieder vervolgens in kaart brengen hoeveel VVE-kinderen deze bovengemiddelde groei halen en hoeveel niet. Voorbeeldindicator: bij de laatste observatie in KIJK! heeft elk VVE-kind een bovengemiddelde groei van 2 maanden gemaakt ten opzichte van de allereerste observatie in KIJK!

Hoe

De opbrengsten van VE worden in veruit de meeste gevallen ingebed in de wettelijke verplichte resultaatafspraken vroegschoolse educatie (zie 4.4). De voorschoolse sector mag hier vrijblijvend aan deelnemen en onze ervaring leert, dat dit in de meeste gemeenten ook gebeurt. Bijvoorbeeld omdat men zicht wil krijgen op de opbrengsten van beide sectoren en om een goed gesprek te kunnen voeren over de doorgaande lijn. Hoe dit gemeten kan worden, is terug te vinden via: https://goab.eu/pathtoimg.php?image=brochure_resultaatafspraken_meten_goab.eu.pdf
In deze handreiking staat dat de data zelf verzameld kunnen worden door bijvoorbeeld een VVE-coördinator of door een intern onderzoeksbureau of dat dit uitbesteed kan worden aan een extern onderzoeksbureau.

Een andere mogelijkheid is om bij (een deel van de) kinderen een onafhankelijke test af te nemen. Voor wetenschappelijke onderzoeken wordt vaak gebruik gemaakt van de CELF test. Zie o.a.: <https://www.pearsonclinical.nl/celf-preschool-2-nl>.

4.3 Opbrengsten doorgaande lijn

Wat

De opbrengsten van de doorgaande lijn worden niet opgenomen in de GOAB-monitor. Immers de opbrengsten op kindniveau van de voorschoolse partners zijn te vinden bij Voorschoolse Educatie (4.2) en de opbrengsten van de vroegschool bij de Vroegschoolse Educatie (4.4).

4.4. Opbrengsten Vroegschoolse Educatie

Wat

In 2010 is een wettelijke verplichting opgenomen (WPO-artikel 167), naar aanleiding van de investeringen in VVE, dat gemeenten en schoolbesturen resultaatafspraken voor vroegschoolse educatie maken.

Achtergrondinformatie

Aan de resultaatafspraken vroegschoolse educatie zijn geen kwaliteitseisen gesteld. In 2019/2020 onderzocht de Inspectie van het Onderwijs de naleving van de resultaatafspraken bij 16 gemeenten. Zij constateren dat het voor gemeenten lastig is de wettelijke verplichting na te komen. Gemeenten kunnen richting de schoolbesturen en de vroegscholen niet sturen zoals ze dat bij de Voorschoolse Educatie wel kunnen. Scholen hebben bovendien hun eigen kindvolgsystemen en de kleutertoetsen worden afgeschaft, waardoor het moeilijk wordt gemeentelijke afspraken te maken.

Bron: <https://www.onderwijsinspectie.nl/documenten/rapporten/2020/05/19/samenwerken-aan-kansen-voor-kinderen.-herijking-toezicht-vve-en-kinderopvang>

Per 1 augustus 2022 zullen alleen de door de Expertgroep Toetsen PO goedgekeurde observatiesystemen, gebruikt mogen worden, zie:

<https://www.expertgroeptoetsenpo.nl/>

Hoe

De opbrengsten van de vroegschoolse educatie op kindniveau kan op twee manieren gemeten worden:

1. Het verwachte uitstroomniveau wordt gemeten. Gemeente en scholen kunnen met elkaar afspreken welk uitstroomniveau wenselijk is als kinderen uitstromen naar groep 3. Binnen het eigen kindvolgsysteem kan de school vervolgens in kaart brengen hoeveel (VVE) kinderen dit uitstroomniveau halen en hoeveel niet. Voorbeeldindicator: in ParnasSys Leerlijnen halen alle kinderen eind groep 2 een score op de twee aspecten van domein taal van minimaal niveau 2B.

2. De verwachte groei in taalontwikkeling tussen instroom en uitstroom wordt gemeten. Gemeente en scholen kunnen met elkaar afspreken welke groei wenselijk is in groepen 1 en 2. Veelal wordt hier gekozen op een kleinere extra groei dan de gemiddelde groei van alle kinderen. Binnen het eigen kindvolgsysteem kan de school vervolgens in kaart brengen hoeveel (VVE) kinderen deze bovengemiddelde groei halen en hoeveel niet. Voorbeeldindicator: bij de laatste observatie in KIJK! heeft elk kind dat bij de instroom een taalscore had van -2 maanden of lager een bovengemiddelde groei van 2 maanden gemaakt ten opzichte van de allereerste observatie in KIJK!

Hier geldt ook dat via de volgende brochure duidelijk gemaakt wordt hoe dit gemeten kan worden en wat daarna met deze gegevens gedaan kan worden:
https://goab.eu/pathtoimg.php?image=brochure_resultaatafspraken_meten_goab.eu.pdf

Hierin staat dat de data zelf verzameld kunnen worden door bijvoorbeeld een VVE-coördinator of door een intern onderzoeksbureau of dat dit uitbesteed kan worden aan een extern onderzoeksbureau.

Een andere mogelijkheid is om bij (een deel van de) kinderen een onafhankelijke test af te nemen. Voor wetenschappelijke onderzoeken wordt vaak gebruik gemaakt van de CELF test. Zie o.a.:
<https://www.pearsonclinical.nl/celf-preschool-2-nl>.

4.5 Opbrengsten OAB-activiteiten in het onderwijs

Wat

De wet (WPO-artikel 165) schrijft voor dat het hierbij gaat om activiteiten gericht op de Nederlandse taalontwikkeling, dus ligt het voor de hand dat met name de taalontwikkeling in beeld wordt gebracht. Indicatoren zijn:

- Het taalniveau volgens de eigen observatiemethodiek bij aanvang van de OAB-activiteit
- Het taalniveau volgens de eigen observatiemethodiek na afloop van de OAB-activiteit

Hoe

De opbrengsten van de OAB-activiteiten in het onderwijs zoals Schakelklassen en Zomerscholen worden door scholen verwerkt in de subsidieverantwoordingen.

---

5. Samenvatting

Raamwerk GOAB-monitor

We sluiten deze handreiking af met een korte samenvatting waarin alle eerdergenoemde indicatoren terugkomen. Hiermee schetsen we dus het raamwerk voor een complete GOAB-monitor. De wettelijk verplichte resultaatafspraken Vroegschoolse Educatie en de gemeentelijke OAB-activiteiten komen hierin terug. Niet alle activiteiten en domeinen zullen in iedere gemeente een plaats krijgen in de GOAB-monitor. Wij bieden hier een denkkader voor het opzetten of updaten van een monitor. U en uw OAB-partners kunnen zelf onderdelen schrappen, of specifieke OAB-activiteiten zoals ouderbetrokkenheid in de voorschoolse setting aan toevoegen.

In hoofdstuk 1 zijn wij gestart met de beschrijving van de vijf hoofdonderdelen van de OAB-activiteiten die meegenomen kunnen worden in de monitor, te weten:

1. Activiteiten 0-2,5 jarigen
2. Doelgroep, toeleiding en aanbod Voorschoolse Educatie
3. Doorgaande lijn VVE
4. Vroegschoolse Educatie
5. OAB-activiteiten in het basisonderwijs

Deze hoofdonderdelen hebben wij in de hoofdstukken 2, 3 en uitgewerkt 4 in de drie domeinen:

- Bereik van OAB-activiteiten
- Kwaliteit van OAB-activiteiten
- Opbrengsten van OAB-activiteiten

Per hoofdonderdeel en per domein hebben we beschreven op welke indicatoren er gemonitord kan worden en vervolgens hoe dit gedaan kan worden.

Voor de GOAB-monitor vinden wij het meten van het bereik van de OAB-activiteiten een vereiste. De andere twee domeinen achten we facultatief. Hiervoor geldt één uitzondering: de opbrengsten van de Vroegschoolse Educatie. Dit is een wettelijke verplichting en dient dus altijd opgenomen te zijn in een GOAB-monitor.

In onderstaand schema van een GOAB-monitor hebben wij de drie domeinen bereik, kwaliteit en opbrengsten met de indicatoren verwerkt voor ieder van de vijf hoofdonderdelen van activiteiten.

	Indicatoren	Hoe gegevens verzamelen
Bereik		
Bereik activiteiten 0-2,5 jarigen	<ul style="list-style-type: none"> • Hoeveel ouders en kinderen maken gebruik van de ingezette activiteiten	Subsidieverantwoordingen

	<p>Aanvullend:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Het aantal aanbieders • Het aantal activiteiten • De aard van de activiteiten • Het aantal hulpvragen van ouders dat aan de JGZ is gesteld 	
<p><i>Bereik VE</i></p> <p>Toeleiding</p> <p>Aanbod</p> <p>Bereik Voorschools aanbod</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Het aantal ouders en kinderen dat met de toeleidingsactiviteiten is bereikt • Het aantal kinderen dat vanuit de toeleidingsactiviteiten is ingestroomd naar de VE-peuteropvang <p>Aanvullend:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Het aantal organisaties dat toeleidt • Het aantal toeleidingsactiviteiten • De aard van de toeleidingsactiviteiten <ul style="list-style-type: none"> • De omvang van het VE-aanbod • De spreiding van het VE-aanbod naar wijk/kern <ul style="list-style-type: none"> • Hoeveel % van geïndiceerde peuters neemt deel aan VE <p>Via: berekenen totale doelgroepomvang en berekenen aantal geplaatste VE-kinderen</p>	<p>Via subsidieverantwoording en JGZ-rapportage</p> <p>LRK/subsidieaanvraag VE-aanbieders Met check JGZ cijfers of dashboard CBS</p> <p>Zelf bijhouden JGZ-indicaties met plaatsingen van VE-aanbieders. Hulpmiddelen: digitale tools</p>
Bereik doorgaande lijn	<ul style="list-style-type: none"> • Naar welke scholen stromen VVE-peuters in per jaar 	Inhoudelijk jaarverslag VE-aanbieder
Bereik Vroegschoolse Educatie	<ul style="list-style-type: none"> • Hoeveel VVE-geïndiceerde kinderen krijgen aanbod via een erkend VVE-programma of doelgerichte VVE-aanpak in groep 1 en 2 <p>Aanvullend:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Hoeveel VVE-geïndiceerde kinderen hebben een compleet VVE-aanbod gehad. 	<p>Gesprek of opvraag bij scholen/schoolbesturen</p> <p>Check via CBS-dashboard</p>

Bereik OAB-activiteiten onderwijs	<ul style="list-style-type: none"> Het aantal deelnemers per activiteit 	Subsidieverantwoordingen
Kwaliteit		
Kwaliteit activiteiten 0-2,5 jarigen	<ul style="list-style-type: none"> Hoeveel (taal)interactie is er tussen ouder/professional en kind 	Subsidieverantwoordingen
<i>Kwaliteit VE</i>		
Kwaliteit toeleiding	<ul style="list-style-type: none"> De inhoud van het gesprek over toeleiding De toegankelijkheid van de informatie (op schrift en digitaal) De inhoud van de toeleidingsfolders en de digitale informatie 	JGZ-rapportage en gemeentelijke bronnen
Kwaliteit VE: Basiskwaliteit	<ul style="list-style-type: none"> Het aanbod van 960 uur tussen 2,5 en 4 jaar, er wordt gewerkt met een gestructureerd VVE-programma De pm'er-kind ratio is 1 op 8, maximaal 16 kinderen in de groep. De pm'ers hebben een opleiding of scholing gevolgd voor voorschoolse educatie en zij voldoen aan taalniveau 3F (mondelinge taalvaardigheid en lezen) De aanbieder stelt jaarlijks opleidingsplan op De aanbieder stelt pedagogisch beleidsplan over VE op 	Subsidieverantwoordingen Check via GGD-rapportage en/of via digitale vragenlijst onder aanbieders
Kwaliteit VE: Educatieve kwaliteit	<ul style="list-style-type: none"> De mate waarin de (taal-) ontwikkeling van kinderen wordt gestimuleerd 	Subsidieverantwoordingen Check via Inspectierapporten, via digitale vragenlijst onder aanbieders of via CLASS
<i>Kwaliteit doorgaande lijn</i> Overdracht	<ul style="list-style-type: none"> Hoeveel VVE-kinderen zijn volgens afspraak overgedragen <p>Aanvullend:</p> <ul style="list-style-type: none"> Is er gebruik gemaakt van het overdrachtsdocument Zijn ouders uitgenodigd, waren ze aanwezig Is de VVE indicatie doorgegeven 	Subsidieverantwoordingen aanbieders

Inhoudelijke doorgaande lijn	<ul style="list-style-type: none"> • Wat betreft het beleid, bijvoorbeeld het ouderbetrokkenheidsbeleid? • Wat betreft samenwerking: werken zij bijvoorbeeld als VVE-koppel? Is er een VVE coördinator, kan er gebruik gemaakt worden van de IB-er van de basisschool? • Is er sprake van afstemming tussen de VE-aanbieders en de scholen? • Is er een inhoudelijk doorgaande lijn, zoals eenzelfde of een aansluitend VE-programma? Een doorgaande lijn in de ontwikkelingsdoelen? Of wordt dezelfde observatiemethode ingezet? 	Subsidieverantwoordingen aanbieders
Kwaliteit Vroegschoolse Educatie	<ul style="list-style-type: none"> • De dubbele bezetting • Het werken met een door de Databank effectieve jeugdinterventies erkend VVE-programma of een observatiesysteem • De mate waarin de (taal-) ontwikkeling van kinderen wordt gestimuleerd 	Subsidieverantwoordingen scholen en check via Inspectierapporten PO
Kwaliteit OAB-activiteiten onderwijs	<ul style="list-style-type: none"> • Hebben de kinderen het hele jaar de activiteit gevolgd • Is het aanbod gedaan door de onderwijsspecialisten die voorafgaand bedacht zijn • Is de selectie van kinderen gebeurd zoals vooraf bedacht? 	Subsidieverantwoordingen scholen en check via de Inspectierapporten PO
Opbrengsten		
Opbrengsten activiteiten 0-2,5 jarigen	<ul style="list-style-type: none"> • Ouders voelen zich gestimuleerd om thuis ontwikkelingsgerichte activiteiten met hun jonge kind te doen 	Subsidieverantwoordingen
Opbrengsten VE	<ul style="list-style-type: none"> • bij de laatste observatie in <stelsel> heeft elk VVE-kind bij onderdeel taal een score van <kies niveau> <p>OF</p> <ul style="list-style-type: none"> • bij de laatste observatie in <stelsel> heeft elk VVE-kind een bovengemiddelde groei van 2 maanden gemaakt ten opzichte van de allereerste observatie in <stelsel> 	Zelf data analyseren (VVE-coördinator of afdeling Onderzoek) of inhuur onderzoeks bureau Check via CELF
Opbrengsten Doorgaande lijn	nvt	nvt

Opbrengsten Vroegschoolse Educatie	<ul style="list-style-type: none"> • bij de laatste observatie eind groep 2 in <stelsel> heeft elk kind bij onderdeel taal een score van <kiez niveau> <p>OF</p> <ul style="list-style-type: none"> • bij de laatste observatie eind groep 2 in <stelsel> heeft elk kind die met taalachterstand instroomde een bovengemiddelde groei van 2 maanden gemaakt ten opzichte van de allereerste observatie begin groep 1 in <stelsel> 	Zelf data analyseren (VVE-coördinator of afdeling Onderzoek) of inhuur onderzoeksbureau Check via CELF
Opbrengsten OAB-activiteiten onderwijs	<ul style="list-style-type: none"> • Het taalniveau volgens eigen observatiemethodiek bij aanvang van de OAB-activiteit • Het taalniveau volgens eigen observatiemethodiek na afloop van de OAB-activiteit 	Subsidieverantwoordingen scholen

Rapporteren

We sluiten deze handreiking af met vervolgstappen als de indicatoren verzameld zijn. Immers als u de GOAB-monitor heeft opgezet/een update heeft gegeven, is het belangrijk na te denken wat er met al deze informatie gedaan kan worden.

De gegevens worden door u of door een extern ingeschakeld bureau verwerkt in een rapportage. Het rapport biedt ten eerste inzicht in de kernindicatoren voor het bredere onderwijs-/jeugdbeleid en informatie op hoofdlijnen voor de beleidsevaluatie GOAB. Ten tweede biedt het rapport voor de beleidsambtenaren, onderwijs- en kinderopvangbestuurders en de gemeentelijke politiek verdiepende informatie op de voortgang GOAB en biedt het een basis om de keuzes bij te stellen.

De belangrijkste vraag die beantwoord moet worden in het rapport is of de gemeentelijke/gezamenlijke ambities gehaald zijn. Bij het inrichten van de monitor worden per onderdeel per indicator normen vastgesteld over de te bereiken ambities. Als voorbeeld nemen we de activiteiten voor 0-2,5 jarigen. De ambitie bij het domein Bereik is dat er door 30 ouders gebruik van wordt gemaakt. Als dit aantal wordt gehaald, wordt het als een voldoende resultaat beoordeeld. Als dit aantal niet gehaald wordt, wordt dit vermeld in het rapport en kan aangegeven dat het belangrijk is dit met elkaar te bespreken/evalueren. Hierbij mag er overigens vanuit gegaan worden dat bij subsidieverantwoordingen er direct een toelichting wordt gegeven waarom de streefaantallen niet gehaald worden. Deze gegevens kunnen dan direct worden opgenomen in het rapport.

Bespreken

Het is logisch om het rapport met alle GOAB-partners te bespreken, zowel op aansturend als op bestuurlijk niveau.

Op aansturend niveau (beleidsambtenaar/directeuren/VE-locatiemanagers) ligt het voor de hand om het verdiepende gesprek te voeren, deels ter voorbereiding op het later te voeren bestuurlijk overleg. Hierbij kunnen antwoorden gegeven worden op onder meer de volgende vragen. Wat betekenen deze gegevens, hoe kunnen deze geduid worden? Weten we wat we willen weten? Vinden we dat er aanpassingen nodig zijn in beleid en/of uitvoering? Bij een lager bereik wordt geanalyseerd wat hiervan de oorzaken kunnen zijn. Is er bijvoorbeeld weinig aan werving gedaan of was de werving te weinig op deze doelgroep gericht? Spraken de activiteiten de ouders minder aan, waren de tijden waarop de activiteiten werden aangeboden voor ouders onhandig? Per onderdeel en per domein wordt dit geanalyseerd. Dit vormt de basis voor de vervolgstappen. Kunnen met aanpassingen de ambities gehaald worden of wordt aan bestuurders voorgesteld de ambities bij te stellen?

Op bestuurlijk niveau gaat het om de kernvraag of de gestelde ambities gehaald zijn en zo niet welke consequenties hieraan verbonden worden. Dit kan bijvoorbeeld het bijstellen van de ambities zijn, maar ook keuzes om activiteiten aan te passen, te richten op andere doelgroepen, af te schaffen, alternatieven te bieden. Op basis van de analyse van de verkregen gegevens kan in dialoog binnen de gemeente met alle betrokkenen de volgende stap genomen worden naar een effectief, onderbouwd OAB-beleid.

Colofon

Titel	Tips voor inrichten van een GOAB-monitor
Auteurs	Marco Zuidam en Anja de Rooij
Versie	1
Datum	11-5-2021
Project	GOAB-traject

GOAB
kansen voor kinderen

